

אוצר פירושים

ביאורי החסידים ותלמידי רבותינו

על ספר התניא
של כ"ק אדמו"ר הזקן

כרך ראשון
פרקים: א, ב, ג

לא נכללו כאן הביאורים
של רבותינו נשיאנו, שהם
קובעים ברכה ומדור לעצמם

בעריכת הרב אליהו מטוסוב

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים ואחת

אוצר פירושים

ביאורי החסידים ותלמידי רבותינו
על ספר התניא של כ"ק אדמו"ר הזקן

מו"ל ועורך: הרב אליהו מטוסוב
ריכוז החומר: לוי יצחק (בר"א) מטוסוב
עיצוב עטיפה: יוסי שרמן

© כל הזכויות שמורות למו"ל
elimatusof@gmail.com
נדפס באה"ק, תשפ"א, 2020

OTZAR PIRUSHIM

Biurey HaChasidim Vetalmidey Raboseynu
al Sefer Hatanya shel Chak Admor Hazoken

[Compilation commentaries
on the book of "Tanya"]

Library of Congress Control Number:
20209119924

ISBN: 978-1-893855-02-1

בשער הספר

מכבר נדפסו ספרי ליקוטים, שכוללים ביאורים על התניא, כמו "תניא – עם ליקוט פירושים ומראי מקומות" (על ידי הרב אהרן חיתריק), "תניא – עם לקוט פירושים מספרי וכתבי רבותינו נשיאינו" (על ידי חברי מערכת "אוצר החסידים – קה"ת"). "מראי מקומות, הגהות והערות קצרות" (ושם תוספת ליקוט מאת המו"ל לשאר מקומות שבהם מבאר רבינו את התניא).

כל אלו כוללים ביאורים העצומים מרבותינו נשיאינו על תניא, החל מביאוריו של מחבר התניא רבינו הזקן עצמו וכן כל אדמו"רי חב"ד, וכלה בביאוריו של הרבי נשיא דורנו¹, ואביו הרה"ק הר"ר לוי יצחק ז"ל זי"ע.

*

אולם מי שרצה לעמוד על ביאור של איזה מהגאונים החסידים, או מבחירי התמימים וכיוצא בזה, אלו מפוזרים בעשרות ספרים ובעשרות קובצי חידושי תורה שנדפסו במקומות שונים מקצה העולם ועד קצהו, ועל המעיין לחפש אנה ואנה, וגם אם יצלח בידו הוא ישיג רק אפס קצהו.

על כן אספנו וערכנו כאן בפעם ראשונה, ליקוט מקיף של ביאורי תלמידי רבותינו מכל מה שהגיע לידנו, והעמדנו כל דבר בסדר האפשרי, באופן שעל כל שורה בתניא ימצא הלומד מיד את מבוקשו².

מיותר להדגיש, כי ספר זה בא רק כתוספת אל העיקר, הלא הם ביאורי רבותינו נשיאינו על כל פסקא ופסקא בתניא, אשר בלעדם לא יבוא האדם לתכלית ההבנה. פירושי רבותינו, מיוחדים הן בשרשן ומקור חוצבתן כנתינתן מסיני, וגם באיכותם ועומקם, והם קובעים ברכה בספרים ובמדור בפני עצמם.

אף לרבות, אשר גם בביאורים אלו הנדפסים בספר זה, ימצא בהם המעיין תועלת רבה להבין ולתרץ קושיותיו וספיקותיו בתניא, וכן שאלותיו ועיוניו בביאורי רבותינו נשיאינו על התניא. וזאת כאשר דברי חסידים גאונים, מפרשים ומעיינים הקודמים שכבר התייגעו לפניו, כולם כבר ערוכים לפניו בספר וכשולחן הערוך במקום אחד. ואין ספק אשר על ידי זה יוכל כל מעיין ללמוד ולהבין ולחדש בעומק יותר בדברי התניא, אשר מאד עמקו מחשבותיו כנודע³.

*

פירושי החסידים על התניא, תפסו מקום נכבד אצל רבותינו נשיאינו, וכבר בשנת תשל"ד, נדפס בהוראת

(1) יש לציין גם את ספר "נהרות איתן" על התניא מאת הרב יוסף יצחק כ"ץ, שכולל ביאורים רבים מלקוטים מתוך ספרי "תורת מנחם" ועוד ספרים של הרבי, עם תוספת הסברה מאת המחבר.

(2) יש לציין לספר "משכיל לאיתן" על התניא, מאת הרב יקותיאל גרין, וכן ספר "חסידות מבוארת" על תניא מאת ידידי הרב יה"ל אלטיין ועוד, שבתוך ביאוריהם הם ג"כ ליקטו וצירפו מתוך איזה ביאורי חסידים על התניא שהיו לפניו. אבל כאן ערכנו ליקוט בהיקף גדול יותר, וגם לפעמים נשארו נאמנים לאריכות ולשון המקור, דברים כהווייתם, שיכול להיות תועלת בזה לכמה מעיינים.

(3) אפשר שייך לכאן הסיפור על אדמו"ר הצ"צ: כשאדמו"ר הזקן רצה לברכו בברכת הבנה והשגה בתורה, שמתחילה לא רצה אדמו"ר הצ"צ לוותר על מעלת היגיעה, ולבסוף סבר ואמר אשר גם מי שזוכה להבנת התורה מתוך ברכת ה', תמיד נשארת מעלת היגיעה להגיע לדרגת עיון נעלית יותר. מעשה זה נשנה כמה פעמים בשיחות הרבי, בתוספת ביאור בצורות ובגוונים שונים. עיין לקוטי שיחות חט"ו ע' 81.

הרבי ספר "לקוטי הגהות לתניא" הכולל ביאורים על תניא מאת גדולי החסידים, וכמו כן הורה הרבי תמיד למחברים שונים להדפיס ביאוריהם על התניא.

וראה בהקדמת ספר "לקוטי ביאורים" לתניא (מאת הר"י קארף) ש"נכתב ונדפס בפקודת כ"ק אדמו"ר שליט"א" (וע"ש עוד בהקדמה על דבר כתיבת ביאורים על התניא, הקדמה זו הוגהה אז עם תיקונים על ידי הרבי). ועוד לפני זה בקובץ "התמים" שנדפס בווארשא תרצ"ה ואילך, היה בו מדור מיוחד "שערי חסידות" שבו התפרסמו פלפולים וביאורי החסידים על תניא ועל מאמרי חסידות⁴.

הרבי אף התייחס לפעמים לדברים שנכתבו על תניא ושאר ספרי חסידות בתוך קובצי ההערות וקובצי החידושים שבכל המקומות⁵. וכן בתוך הערות רבינו עצמו על תניא הוא מתייחס כמה פעמים לפירושי חסידים ותלמידי רבותינו הקדושים⁶.

*

הליקוט שערכנו כאן, הוא מתוך כל ספרי הפירושים על ספר התניא שהיו לפנינו, וכן מתוך ביאורים על תניא המפוזרים בספרות הרחבה של החסידים וגדולי תלמידי רבותינו. וכן ליקטנו פנינים יקרים מתוך קובצי החידושי תורה, ו"הערות התמימים", אשר על פי הוראת הרבי, נדפסים קובצים אלו במקומות רבים, וכוללים חידושים מהרמ"ם ומשפיעים וכן מן התלמידים הגדולים, ומעוד תלמידי חכמים. והם נדפסים מאות ואלפי חוברות שונים בכל מקום ובכל ישיבה של חב"ד, ובעוד מקומות⁷.

מחובתינו לציין, אשר בגלל הריבוי בכמות, על כן לא הספקנו לחפש ולבדוק בכל מה שיש בקונטרסים אלו שנדפסו במשך קרוב לשבעים שנה, בכל מקום מקצה העולם עד קצהו. וגם מה שעלה בידינו למצוא הקובצים ולהעתיק משם הביאורים על תניא, זה היה לקוטי בתר לקוטי בעמל ויגיעה רבה, ולפעמים בתוספת עריכה בסגנון וכיוצא בזה. ואילו היינו מצפים ללקט מכל קובצי החידושים מכל קצות העולם, היה עלינו לחכות עוד שנים רבות להתחלת מפעל זה של הדפסת סדרת ספרים אלו,

(4) ובחברת ג' שם (קנב, א) בא גם מאמר מ"המערכת" על נחיצות החסידים לפלפל ולפרש בדברי החסידות, ומבאר שם גם מאמר המשנה שהתורה נקנית בפלפול התלמידים, כי לבוא לעומק השכל ושהמושכל יתעצם עם שכלו זהו ביותר על ידי קושיות ופלפול החברים ביניהם. ראה גם מאמר סקירה כללי על "ספרי ביאורי החסידים לתניא", בירחון "באור החסידות" חוברת ל"א עמוד 10 (אד"ר תשנ"ז).

(5) ב"תורת מנחם", שיחת ש"פ ויצא תשמ"ג, ח"א ע' 542, התייחס הרבי לדבר אחד שכתבתי על תניא באחד מקובצי ההערות, ובלשונו הקדושה: "וכפי שהעיר אחד, ותבוא עליו ברכה".

(6) בשיחות רבינו מביא "נהגו חסידים הראשונים לומר פירושים בספר התניא כדי שעי"ז יתוסף ביראת שמים כו", שמזה מובן שלא זו בלבד שמותר הדבר אלא גם צריך להשתדל בזה" (תשמ"ח ש"פ וארא, ע' 252), ומביא שם מאגרות קודש כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע ח"ב ע' תשכ"ו. ועיין לקוטי שיחות חל"ט עמוד 420. עוד בענין ההשתדלות של רבינו אל החסידים להוסיף בספרי ביאורים ועיונים על תניא, נאסף ב"תולדות ספר התניא" (הרב יצחק נחמן שטראה, בהוצאת "היכל מנחם") עמוד לא ואילך.

(7) יש להשים לב לדבר שאפשר עדיין לא נאמר: זכה דורינו שבהוראת הרבי נתחדש תקדים בהפצת התורה, הדפסת מאות אלפים של קובצי חידושי תורה בכל מקצועות התורה, ש"ס, הלכה ופוסקים, חסידות ושיחות רבותינו כו'. בקובצים אלו יימצאו בהם גם ענינים וחידושים רבים (לפעמים דברים שאפילו לא נאמרו בספרי גאונים הקודמים), מדת "יגדיל תורה ויאדיר" ולימוד תורה בחבורה בממדים כאלו, לא היה לו אח ורע בכל תולדות עם ישראל. המשתתפים בכתיבה בקובצים אלו מבורכים ועומדים הם מאת צדיקו של עולם, אשר את מצוותו שמרה רוחם. הליקוט שעשינו בספר זה על פירושים בתניא מתוך אותם קובצים, מהוה גם הוא נדבך נוסף במפעל עצום זה של האדרת התורה, ונוסף גם זה בשכרינו על העמל הרב שהושקע בליקוט ועריכת ספר זה. [ליקוט משיחות הרבי על נחיצות כתיבת והפצת חידושי וקובצי הערות, נדפס בהקדמה לקובץ "אהלי תורה", כרך כג].

בכל זאת הצלחנו ב"ה להגיש בספר זה חתיכה הראויה להתכבד, של עשרות או מאות פסקאות על כל פרק, ממה שנדפס בקובצים. וכל מה שיגיע לידינו יותר, נשלים בכרכים הבאים בעז"ה⁸.

בספר כאן, סידרנו את הביאורים על כל שורה או פסקא בתניא, לפי קדימת סדר הדורות והזמנים של המפרשים. פעמים אחדות מסיבות טכניות באו איזה ביאורים לפי מה שנודמן תחילה לפני המסדר.

וזאת למודעי, כי הליקוט הקצר שעשינו בספר כאן, איננו תחליף לספרי הביאורים עצמם. הספרים עצמם מכילים הרבה ביאורים ופנינים יקרים, כל אחד לפי דרכו, פירושים וחידושים על התניא, ולא כולם נעתקו בספר הזה שלפנינו, כאן אספנו פסקאות מובחרים מתוך כל ספר, ולפעמים לעת הצורך בניסוח תמציתי וקצר יותר⁹.

*

יש להדגיש, בסגנון שכבר נכתב בספרי ביאורים על תניא¹⁰:

ידוע בשער בת רבים, דעתו הקדושה של הרבי, נגד כל שינוי בגוף ספר התניא, אשר מאז מהדורת תר"ס-וילנא, נדפס באותה מתכונת אשר קדושה נשמרה לה, ובנוסף לכך מאז יסוד הוצאת קה"ת, רק לה ניתן הרשות להדפיס את הספר.

אי לכך, יש להבהיר כי אכן ספר זה שלפנינו, לא נועד להיות כתחליף של דפוסי ספר התניא המקורי ח"ו, שרק הם המיועדים לשימוש בגוף הספר, לצורך לימוד, שיעורי חת"ת, שינון בעל-פה, ציטוט וכיוצא בזה.

ואילו מטרת הספר כאן, גם הפרקים והשורות המצוטטות מתוך התניא, אינם אלא כספר עזר וביאור לספר התניא המקורי, ועל כן הוא מתייחד בכך שגם טקסט גוף הספר מבואר בו באמצעות פיסוק, פיענוח ראשי

(8) אם אחד המעינים ימצא אשר דבריו, או דברי אחרים על תניא, שנדפסו באיזה קובץ של חידו"ת, ולא הובאו בספר זה – זהו בעיקר משום שלא עלה בידינו ללקט הכל. וכל מי שישלח לנו מה שבידו, הן דברים הקשורים לפרקים הנדפסים בכרך זה, והן על הפרקים שיופיעו אי"ה בכרכים הבאים, זה יעזרינו שנוכל להשלים ולמלאות יותר דברים בכרכים הבאים עלינו לטובה, במדת האפשרי בעז"ה.

יש לציין: (א) בקשה ממנהלי הקובצים וראשי הישיבות, אשר ירצו שביאורים על תניא שנתפרסמו תחת חסותם, יופיעו בכרכים הבאים בעז"ה של סדרת "אוצר מפרשים", שישלחו לנו את החומר מה שנדפס כל השנים בקובציהם, ויהיו בזה גם ממזכי הרבים. (ב) יש לשלוח אלינו את גוף המאמר על תניא שנדפס אי פעם, על מנת להדפיסה בכרכים הבאים (ואילו השולח אלינו את ציון מ"מ בלבד באיזה קובץ או חוברת נדפסו ביאור על התניא, זה לא יעזור לנו בהרבה). (ג) במסגרת ספרים אלו, אנו רק בבחינת מלקטים ומבררים ועורכים את מה שנדפס והופיע כבר בדפוס, בספרים או בקובצי חידו"ת וחוברות איזו שיהיו, אבל אין אנו מדפיסים כאן דברים חדשים הקשורים לתניא (מלבד הערות בשולי העמודים מאת עורך הספר, שמטבע הדברים מופיעים בהם דברים המתפרסמים כאן פעם ראשונה). הערות וביאורים חדשים יש לשלוח תחילה לקובצים המתאימים, ואחרי שיתפרסמו בדפוס אז לשולחם אלינו.

לפי התוכנית ולמען הסדר, יפורסמו עתה במסגרת סדרת ספרים אלו (הן בהכרך שלפנינו על פרקים א-ג. והן הכרכים על המשך פרקי התניא שיודפסו בעז"ה השם אחרי שנת תש"פ), רק את הדברים שנדפסו במשך שבעים שנות נשיאות רבינו (מן תש"י עד תש"פ), שהוא כל מה שנתפרסם כל השנים לפני זה מאז הדפסת התניא בפעם הראשונה עד סוף שנת תש"פ (שהוא חומר שנתחבר במשך כמאתיים שנה בערך). אבל כל מה שיודפס בעז"ה ספרים, ביאורים והערות על תניא מן שנת תשפ"א ואילך, יכנסו בסדרת ספרים אחרת שיודפסו במחזור חדש. אבל יתכן שיחול שינוי בתוכנית זו.

(9) הציונים המופיעים בספר כאן עם מוסגרים חצאי עיגול, בתוך איזה פירוש בפנים הספר, רובם הם הערות של המוציאים לאור שערכו את הספרים ההם. כגון שלשת הספרים של "ביאורי התניא" מאת: הרב יעקב מקיידאן, הרב שמואל גרונם, הרב אלטער שימחאוויטש, שהם נדפסו בהוצאת קה"ת עם ציונים ומראי מקומות מאת המו"ל הרב יצחק וילהלם, וכל פסקא שהבאנו מתוך ספרים אלו לספר כאן, העתקנו בתוכם גם הציונים של המו"ל שם. ועד"ז בציונים שמופיעים בפנים הביאורים של הספר "משכיל לאיתן" להר"י גרין וכיו"ב הם ציונים של המחבר עצמו בספר שם. כל ציונים או הוספות של עורך הספר כאן, הם באים בתוך מוסגרים מרובעים (בהוספת תיבת "העורך"), או בהערות בשולי העמוד.

(10) ראה במבוא לספר "תניא מבואר", מאת הרב אברהם אלאשווילי.

תיבות, ובסידור אותיות דפוס אחרים. וגם כי אין אנו מדפיסים כל ספר התניא בחטיבה אחת, אלא בכל כרך אותם פרקים השייכים לאותו כרך [בהכרך שלפנינו, מופיעים בו פרקים א-ג], וזהו בכדי להקל על המעיין כאן, שיהיו כשולחן הערוך לפניו המשך כל שורות התניא שעליהם סובבים דברי המפרשים.

*

התודה נתונה לבני לוי יצחק שי', אשר עסק ימים ולילות לסדר ולערוך לפני את כל החומר הרב הנאסף, וכך התאפשר לי מלאכת העריכה. לולי עזרתו לא היה יוצא מפעל זה לידי פועל עוד רבות בשנים, ישא ברכה מאת ה'.

וכן נתונה התודה וברכה, לכל הידידים העוסקים בעריכת ספרי הקודש, על עזרתם הן במישרין והן בעקיפין. רבים הם ואי אפשר לפורטם. בין אלו ייזכרו לטוב חברי הנהלת קה"ת והעומדים בראשם, שתחת חסותם אני עוסק בשאר עבודות של ההדרת ספרי המאמרים של רבותינו נשיאינו, יזכו לברכה וחיים עד העולם.

תודה וברכה, לקהל הקוראים שמגיבים ומעירים תמיד על עבודותיי ופירסומיי, הן דברי הסכמה והן דברי ביקורת. הערות אלו של טובי הלב והמוח הם אשר מנחים אותי בכל מה שאני כותב ומוציא לאור.

הרב אליהו מטוסוב

ח"י אלול תש"פ

מפתח

תניא פרק א

הוא שם המושאל לענין שכר ועונש..... קב	מבוא לפרק א.....ב
אמרו רז"ל צדיקים יצר טוב שופטן..... קח	תניא בספ"ג דנדה.....ה
אבל כל מי שלא הגיע למדרגה זו..... קכב	משביעים אותו תהי צדיק.....יג
ולכן ארז"ל..... קכג	ואפילו כל העולם כולו.....כא
סיכום על חלק ראשון של הפרק..... קכח	ואל תהי רשע בפני עצמך.....כד
אך ביאור הענין..... קלא	וגם אם יהיה בעיניו כרשע.....כו
דלכל איש ישראל אחד צדיק..... קלג	ואם לא ירע לבבו.....לא
דכתיב ונשמות אני עשיתי..... קלה	מצינו בגמרא ה' חלוקות.....לה
שהן שתי נפשות..... קלז	צדיקים יצר טוב שופטן.....מ
והיא המתלבשת בדם האדם..... קנ	אמר רבה כגון אנא בינוני.....מא
וממנה באות כל המדות רעות..... קנג	ולהבין כל זה באר היטב.....מה
מארבע יסודות רעים שבה..... קנו	וגם להבין מה שאמר איוב.....מז
דהיינו כעס וגאווה מיסוד האש..... קסג	וגם להבין מהות מדרגת הבינוני.....נב
ותאות התענוגים מיסוד המים..... קסח	שבודאי אינו מחצה זכיות ומחצה עונות.....נה
והוללות וליצנות והתפארות..... קסט	ועוד שהרי בשעה שעושה עונות.....סב
ועצלות ועצבות מיסוד העפר..... קעב	ואם אח"כ עשה תשובה נקרא צדיק גמור.....עב
וגם מדות טובות שבטבע כל ישראל..... קעד	ואפילו העובר על איסור קל.....עד
כי בישראל נפש זו דקליפה..... קפא	ואפילו מי שיש בידו למחות.....עט
מה שאין כן נפשות אומות העולם..... קפד	וכל שכן וקל וחומר במבטל.....פב
וכל טיבו דעבדין..... קצה	כמו כל שאפשר לו לעסוק בתורה.....פו
וכדאיתא בגמרא על פסוק וחסד לאומים..... קצט	וא"כ על כרחך הבינוני.....צב
סיכום של סוף הפרק..... רג	הגה"ה, ומ"ש בוהר ח"ג.....צד
סיכום כל הפרק..... רה	ושבעים פנים לתורה.....צו
	והא דאמרינן בעלמא דמחצה.....צט

תניא פרק ב

ונפש השנית בישראל.....ריב	מכל מקום שורש כל הנפש רוח ונשמה.....שיג
היא חלק אלוה ממעל ממש.....ריח	כמשל הבן הנמשך ממוח האב.....שטו
כמו שכתוב ויפח באפיו נשמת חיים.....רלד	ועם כל זה עודנה קשורה ומיוחדת.....שיט
פירוש מתוכיותו ופנימיותו.....רמוג	כדאיתא בגמ' לובן שממנו גידים.....שכא
נשמות ישראל עלו במחשבה.....רמו	וכמ"ש בע"ח שער החשמל.....שכג
כדכתיב בני בכורי ישראל.....רנב	וככה ממש כביכול בשרש.....שכה
פירוש כמו שהבן נמשך ממוח האב.....רנה	על ידי השתלשלות העולמות אצילות.....שכח
דאיהו חכים ולא בחכמה ידיעא.....רסו	נתהוו ממנו נפש רוח ונשמה.....של
וכמ"ש הרמב"ם שהוא המדע.....רסח	ועם כל זה עודנה קשורות ומיוחדות.....שלא
ודבר זה אין ביכולת האדם.....רעא	כי יניקת וחיות נפש רוח ונשמה.....שלב
כדכתיב החקר אלוקה תמצא.....ערב	ובזה יובן מאמר רז"ל על פסוק ולדבקה בו.....שלה
הגהה, והודו לו חכמי הקבלה.....רעד	והפושעים ומורדים בתלמידי חכמים.....שמא
וגם לפי קבלת האר"י ז"ל.....רפא	ומ"ש בזהר ובוהר חדש.....שמד
וכמ"ש במ"א שאין סוף ב"ה מרומם.....רצג	היינו משום שאין לך נפש.....שמו
ואף שיש רבבות מיני חלקי מדרגות.....שד	וכל המצות שעושה.....שנב
דעקבי משיחא שהם בחינת עקביים.....שה	ואם יקדש את עצמו ימושיך.....שנג
וכן בכל דור ודור יש ראשי.....שח	אבל הנשמה עצמה חנה לפעמים.....שנד
וכן נפשות לגבי נפשות.....שיא	סיכום הפרק.....שנח

תניא פרק ג

מבוא לפרק ג.....שסב	וכך בנפש האדם שנחלקת לשתיים.....שפ
והנה כל בחינה ומדרגה משלש אלו.....שסד	והב"ד נקראו אמות.....שפה
שנשתלשלו מהן.....שעא	וביאור הענין כי הנה השכל.....שפח
הנחלקות לשתיים שהן שלש אמות.....שעה	וכשמוציא כחו אל הפועל שמתבונן.....שצה
פירוש חכמה בינה ודעת.....שעח	והן הם אב ואם.....שצח

כי השכל שבנפש המושכלת.....תב	ושאר המדות כולן.....תכו
נולדה ונתעוררה מדת יראת הרוממות.....תה	והדעת הוא מלשון והאדם ידע.....תכט
כרשפי אש בחשיקה וחפיצה.....תיב	כי אף מי שהוא חכם ונבון.....תלד
והיא כלות הנפש.....תמו	ועל כן הדעת הוא קיום המדות.....תמו
והצמאון הוא מיסוד האש.....תיו	סיכום הפרק.....תמב

הוספות

עיונים על תניא פרק א

הוספה א. הציונים בתניא על פי עין יעקב (תחילת התניא: בספ"ג דנדה).....תמט	הוספה יא. "רבותינו ז"ל" או "חכמינו ז"ל" בספר התניא (שעליו אמרו רז"ל כל כי דבר ה' בזה גו').....תצא
הוספה ב. גדרי צדיק ובינוני, בספר התניא (משביעין אותו תהי צדיק).....תנג	הוספה יב. ולבי חלל בקרבי (צדיקים כו' שאין לו יצה"ר כו').....תצג
הוספה ג. מקורות ומקבילות לתניא בתורת הבעש"ט והמגיד ז"ל (היה בעיניך כרשע).....תנה	הוספה יג. מלחמת שתי הנפשות (א) (דלכל איש ישראל כו' יש שתי נשמות).....תצז
הוספה ד. התניא וה"נועם אלימלך" (צדיק, בינוני ורשע).....תנט	הוספה יד. מלחמת שתי הנפשות (ב) (דלכל איש ישראל כו' יש שתי נשמות).....תצט
הוספה ה. צדיק גמור, וצדיק שאינו גמור (צדיק, בינוני ורשע).....תסד	הוספה טו. מלחמת שתי הנפשות (ג) (דלכל איש ישראל כו' יש שתי נשמות).....תקא
הוספה ו. מקורות לתניא בספר "שערי קדושה" (צדיק, בינוני ורשע).....תע	הוספה טז. שתי נפשות, יצר טוב ויצר הרע (שהן שתי נפשות).....תקב
הוספה ז. מהות מדרגת הבינוני (א).....תעד	הוספה יז. ענין נפש הבהמית (נפש אחת מצד הקליפה).....תקד
הוספה ח. מהות מדרגת הבינוני (ב).....תעז	הוספה יח. סדר הקדימה בתניא – "במה דסיים פתח" (נפש אחת מצד הקליפה).....תקו
הוספה ט. גדר שם רשע בהלכה (בשעה שעושה עונות נקרא רשע גמור כו')...תפא	הוספה יט. שיטת התניא, והרח"ו בענין מדות נפש הבהמית (נפש אחת כו' וממנה באות כל המדות כו').....תקח
הוספה י. גדר חיוב לימוד התורה בכל עת ובכל שעה (מי שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק).....תפח	

עיונים על תניא פרק ב

- הוספה כ. נשמות ישראל חלק אלוה (א).....תקיב
הוספה כג. הוא המדע והוא היודע (א).....תקלב
הוספה כא. נשמות ישראל חלק אלוה (ב).....תקיג
הוספה כד. הוא המדע והוא היודע (ב).....תקלז
הוספה כה. "קיצורים" של אדמו"ר הצ"צ על תניא
(דביקות בתלמידי חכמים).....תקלט

עיונים על תניא פרק ג

- הוספה כו. חכמה בינה דעת, מקור למדות.....תקלט
הוספה כז. חכמה בינה, מקור לאהבת ויראת ה'.....תקמו
הוספה כח. חכמה ובינה, וכח המושכיל.....תקמח

רשימות ומפתחות

- נספח א. רשימה ביבליוגרפית – א, ספרי ביאורים על תניא.....תקנה
נספח ב. רשימה ביבליוגרפית – ב, ספרים שיש בהם על תניא.....תקנח
נספח ג. מפתח שמות אנשים – הנזכרים בספר.....תקסא

משביעים אותו תהי צדיק ואל תהי רשע

ולא שהוא דרך ציווי שמצווים את הנפש האלקית שתהא צדיק, כי זהו חיותה העצמי, ועוד מהו היתרון לנו מהשבועה, כי גם בלא השבועה ידוע לנו שמעשה הטוב הוא רצון ה' ומעשה הרע הוא נגד אלקות ממש, לכך אין לנו שבועה גדולה יותר מציווי השי"ת, כי גם זה הוא ציווי השם שלא לעבור על השבועה כמו כל הציוויים מהשם, רק הפי' הוא כי בחי' שבועה באדם הוא שמעלה את הדבר למעלה מעלה מהטעם ודעת, כי לדבר שהשכל מחייב ג"כ אין צריך לזה בחי' השבועה, רק בדבר אשר השכל מורה ההיפוך מזה עושה הסכם חזק בשבועה שלא ישונה הדבר מצד הטעם ודעת, וזהו פי' משביעין אותו, שממשיכין בנפש האלקית בחי' השבועה, הוא בחי' שלמע' מטעם ודעת, בכדי שתהי' צדיק בו, פי' שתוכל להיות צדיק ולא יסתיר הטעם ודעת מנפש הבהמית, כי לנגד בחי' שבועה שהוא בחי' שלמעלה מטעם ודעת אין בלעו"ז שום כח להסתיר, כי השבירה לא הי' רק מהדעת ולמטה, וזהו הקב"ה עוזרו, ואלמלא עוזרו אינו יכול לו, שבחי' מ"ה שנותנים בהנפש האלקית, הוא בחי' משביעין, הוא יתרון לנפש האלקית להיות לה שליטה על סכלות הכסיל וד"ל.

אך לפי"ז אינו מובן מה שהאדם נקרא בשם בוחר יותר מהמלאך, כי גם הוא כמו מוכרח מצד המ"ה שנותנים בו,

הענין הוא... בניצוח נפש האלקית לנפש הבהמית, העיקר הוא מצידו, על ידי התבוננות והתפעלות נפש האלקית, לכן נקרא בשם בוחר, רק גמר הניצוח הוא מעור הוי', מבחי' מ"ה שנותנים לו כנ"ל הוא לגמור הניצוח, לכן נקרא האדם בשם בוחר, כי עיקר הניצוח הוא מצד בחירתו וד"ל.

[ע"י בסידור שער הק"ש דף ק"א (בדפוס קאניגסברג תרי"ב הוא בדף קא, ד, ובדפוסים האחרונים הוא בדף פב, א) פי' צור לבכי הוא לעשות מה שיש ביכולת האדם לעשות, והוא בעקירת התשוקה מדברים זרים בו, ומשם ולהלן שיהי' לחלוטין יעשה הוי' בעצמו עכ"ל].

ובכל הנ"ל יובן כפל השבועה תהי צדיק ואל תהי רשע, ואם הוא דרך ציווי אינו מובן מה שאמר ואל תהי רשע, ולפי הנ"ל מובן, תהי צדיק פי' מצד השבועה תוכל להיות צדיק, ואל תהי רשע מצד הסתר נפש הבהמית וד"ל.

(מתוך ביאור תניא, מאת הר"י מקייראן, מחסידי אדמו"ר האמצעי)

א. צריך להבין, כי מובן שהשבועה הוא בוודאי לנפש האלקית, שכאשר ירד בגוף יהי' צדיק ולא יסתירה הנפש הבהמית, ולכאורה אין זה מובן כלל, כי ידוע (ראה לקו"ת שמע"צ פג, סע"ב ואילך. ובכ"מ) שתועלת השבועה באדם הוא לדבר אשר עפ"י רצון ושכל יכול להיות ההיפוך, ותועלת השבועה הוא שיעשה נגד רצונו והשכלתו, אבל לדבר שגם רצונו העצמי הוא דווקא לדבר זה אינו מהצורך כלל לבחי' השבועה וד"ל (בהערות המו"ל שם: בענין המבואר כאן ראה בארוכה קיצורים והערות לתניא ע' מח ואילך. ובד"ה תניא כו' משביעין אותו שנדפס שם בהוספות ע' קסה ואילך (בהוצאת תשמ"ט). וראה גם בנסמן בהערות שם).

והנה ידוע שחיות נפש האלקית הוא גילוי אלקות, ובפרט תורה ומצוות שהוא חיות נעלה יותר מזוי השכינה בגן עדן כידוע (ראה תניא סוף פרק ד. ובכ"מ), ואם כן אינו מובן כלל צורך השבועה לזה, כמו שאינו שייך שבועה לנפש הבהמית שיתאווה תאוות גשמיות, כן אינו מובן מהו צורך השבועה לנפש האלקית שלא תעשה היפוך חיותה ממש שהוא חיותה העצמי וד"ל, ומה גם שידוע בחוש שהנפש בירידתה בגוף אין לה שום זכרון ממהותה כמו שהיתה בעולמות העליונים, וגם אין לה זכרון מהשבועה, ואם כן אינו מובן כלל מהו התועלת מהשבועה אם הנפש אינה יודעת מכל זה כשהיא למטה בגוף.

והנה ידוע (ראה במצויין לעיל) שמהות השבועה הוא הסכם חזק מהנפש לדבר מה, אף ששכלו ורצונו יהי' היפוך זה לגמרי מכל מקום לא ישונה הדבר, מצד גילוי ההסכם למעלה מטעם ודעת, שהוא הארת עצם הנפש, אשר כוחות הנפש היינו רצון ושכל אינם תופסים מקום כלל וכלל לגבי עצם הנפש וד"ל,

...הנה המכוון מהדרוש הנ"ל [ביאור על פסוק מי מנה כו', בלקוטי תורה בלק סח, ג] הוא שקודם ירידת הנשמה בגוף מערבין בה בחי' מ"ה, שהוא ביטול למעלה מהטעם ודעת, כי גילוי הנפש בגוף הוא מהדעת ולמטה, היינו חב"ד חג"ת כו', ולנגד כוחות אלו יש גם כן לעומת זה שכל ומדות מנפש הבהמית, ויכול להיות שיוסותרו כוחות הנפש האלקית לגמרי, לכן מערבין בהנשמה את בחי' מ"ה, ביטול למעלה מהטעם ודעת, אשר בחי' זו אין בלעומת זה נגדה, כי השבירה הי' רק מהדעת ולמטה וד"ל.

וזהו המכוון בדברי רז"ל משביעין אותו תהי צדיק כנ"ל,

ומסתיה, היינו הנפש הבהמית שאינו מניחו לעשות מצוה, לכן מקשר את עצמו להכחות עצמיים שלו שיוכל לקיים המצוה בלי שום מונע ומעכב, וכן בעת שיצרו תוקפו לעשות עבירה ח"ו שיהי' מה שיהי' שאי אפשר לו לעבור על השבועה, ועל הכחות עצמיים דנפש האלקית אין בנפש הבהמית מנגד לזה, דבנפש הבהמית אין התקשרות עצמית כזה.

וכן הוא בעת שמורידין את הנשמה בגוף, כידוע דלא כל הנשמה מלוכשת בגוף והתלבשות הנפש בגילוי בגוף הוא רק נר"נ, כידוע דנשמה הוא במוח, ורוח בלב, ונפש בכבד בכלל ובפרט בכל האיברים, אבל ח' יחידה אינם מתלבשים בגילוי בגוף רק בהעלם, וידוע דאת זה לעומת זה עשה אלקים דבקליפה יש ג"כ נר"נ שהם מסתירים על נר"נ דנפש האלקית, לכן משביעין אותה היינו שנותנים לה כחות, רצונו לומר שממשיכין לה המקיפין ח' יחידה, ולזה אין מונע ומסתיר כי בנפש הבהמית אין בחינות אלו (והגם שגם בנפש הבהמית יש רצון למעלה מהשכל אבל בח' יחידה אין לה) והשבועה הוא שמקשרים אותה להכחות הנעלמים היינו ליחידה ובוזה יכול לעמוד נגד כל מונע ומעכב.

...ומזה יוכן חומר ענין דלא תשא את שם ה' לשוא (יתרו כ, ז. ואתחנן ה, יא), וכדאיתא בגמרא (שבועות לט, א) דכל העולם נודעזע בשעה שאמר הקב"ה לא תשא, וכדכתב האבן עזרא (על הפסוק ביתרו שם) דעוון לא תשא חמור מכל העוונות אף מע"ז, והיינו דכל התורה ומצות פוגעים רק בעשר ספירות דאצילות, אבל בשבועה שוא ה"ה מחלל אמתת עצמותו ית' ח"ו, וזהו ענין השבועה שנשבע לקיים המצות מפני שענין השבועה חמור אצלו מאוד, כידוע דבשעה שאמר הקב"ה לא תשא כו', לכן עומד בתוקף להתגבר על הנפש הבהמית, וכן הוא בהנשמה המתלבשת בגוף מפני שחמור לה מאד ענין חילול השם לכן היא מתקשרת לח' יחידה שלה כו'. [עיי"ש בביאורי ר"ש גרונם, באריכות יותר]

(מתוך ביאור תניא, מאת הרב שמואל גרונם)

ג. השבועה היא כפשוטו כמו שמשיבין אדם בבי"ד. אך צריך להבין למי משביעין, הלא להנה"א אין צריך להשביע כי היא חפצה לעשות רצון קונה, ואם את הנה"ב א"כ מה תועיל השבועה.

אך הנה אמרו רז"ל נשביעין לקיים המצות שנאמר נשבעתי ואקיימה כו', וגם שם צ"ל הלא הוא רוצה לקיים ולמה צריך להשבע ע"ז, וכן אמרו רז"ל גבי בועז שנשבע ליצרו שיצרו הסית אותו אתה פנוי כו'. ואמר ח' ה' שכבי עד הבקר שנשבע ליצרו וגם שם צ"ל כנ"ל.

ב. הכוונה בשבועה זו היא לא שבועה בגשמיות, דאין שייך לומר על הנשמה שמשיבין אותה בגשמיות, אך הכוונה שנותנים לה כח מלמעלה, למעלה מטעם ודעת שתוכל להתגבר על הנפש הבהמית, וכמו (המשל מובא בביאור על שבועה זו על ידי הצ"צ, ראה תניא עם מ"מ וליקוט פירושים מר"א חיותיק ע' יז) עד"מ שבועה בגשמיות כששני אוהבים נאמנים כורתיים ברית ביניהם שאהבתם לא תכלה לעולם, ונשבעים זה לזה על הכריתות ברית, היינו שאף אם יקרה איזו מניעה אשר יתפרדו זה מזה, על זה כורתיים ברית שאהבתם תהי' לנצח כל תמוט לעולם ועד, ולא יפסיק לאהבתם שום מניעה מבית ומחוץ, וזהו ענין השבועה שנותנים זה לזה שהוא למעלה מטעם ודעת, ע' בלקו"ת ד"ה אתם נצבים (מד, ב): "כמו למשל שני אוהבים שכורתיים ברית ביניהם שלא תפסוק אהבתם שאלו היה הדבר שהאהבה תלויה בו קיים לעד לא היו צריכין לכריתות ברית ביניהם, אלא לפי שיראים שמא יבוטל הדבר ובטלה האהבה או שמא יגרם איזה מניעה מבחוץ, וע"י כריתות הברית תהיה אהבתם אהבה נצחית כל תמוט עולם ועד ולא יפרידם שום מניעה מבית ומחוץ, והיינו מפני שעושין ביניהם קשר אמיץ וחזק שיתייחדו ויתקשרו באהבתם בקשר נפלא ולמעלה מן הטעם והדעת, שאף שעל פי הטעם ובהדעת היה צריך לפסוק האהבה או לגרום איזה שנאה אעפ"כ מחמת הכריתות ברית מוכרח להיות אהבתם לעד קיימת וכו'"), וכמו גבי דוד ויהונתן כתיב (שמואל-א כ, מב) אשר נשבענו שנינו גר', הכוונה שלא תפסיק אהבתם לעד למעלה מטעם ודעת, שאף שעל פי הטעם ודעת הי' צריך לפסוק אהבתם או לגרום איזה שנאה, אעפ"כ מחמת הכריתות ברית מוכרח להיות אהבתם לעד קיימת, ועל כל פשעים תכסה אהבה זו וקשר אמיץ זה לפי שבאו בכרית והתקשרות כאילו נעשו לבשר א', וכמו שלא יוכל להפסיק אהבתו אל עצמו כך לא תופסק מעל חבירו, ולכן נקרא בלשון כריתות ברית כמ"ש (ירמ' לד, יח) אשר כרתו את העגל ויעברו בין בתריו, כלומר להיות שניהם עוברים בתוך גוף אחד להיות לאחדים, וכן הכוונה של משביעים כו' היינו שמגביהים הנפש האלקית למקום עליון ונעלה ושם נותנים לה כח למעלה מטעם ודעת שתוכל להתגבר על הנפש הבהמית. וכן גם ואל תהי רשע כו', וד"ל.

ולהבין יותר מהו ענין השבועה שמשיבין לנפש האלקית הלא הוא מצד עצמו חפץ לעבוד ה' (ואם בכדי שתוכל להתגבר על הנפש הבהמית מה תועיל לה השבועה). אך הענין ע"ד מ"ש (תהלים קיט, קו) נשבעתי ואקיימה לשמור משפטי צדקך ודרשו רז"ל (נדרים ח' ע"א) מנין שנשבעים לקיים את המצוה שנא' נשבעתי וכו', וגם זה צ"ל מה שייך שבועה על זה הרי הוא רוצה לעשות המצות ולמה צריך שבועה ע"ז.

אך הענין הוא דענין השבועה הוא מה שמקשר את עצמו להכחות עצמיים שלו, שעל כוחות הגלויים שבנפש יש מנגד

ה... במסכת נדה (ל,ב) מתאר ר' שמלאי את מצב העובר במעי אמו. שמלמדים אותו במשך ירחי הלידה את כל התורה כולה. ואחר כך "כיון שבא לאויר העולם בא מלאך וסטרו על פיו ומשכחו". ובהמשך דבריו בגמרא, דורש ר' שמלאי ואומר: "ואינו יוצא משם עד שמשיביעים אותו" ומה היא השבועה שמשיביעים אותו? "תהי צדיק וכו'".

מבואר בחסידות, כי בשבועה זו, (סה"מ קונטרסים 366, 371) משיביעים את הנשמה בעת ירידתה למטה להתלבש בגוף. (קנו. ומעין מאמר יד פרק א) (ויש לציין, כי את התורה שלמד "משכחים אותו", ואילו "השבועה" נשארת בו (ד"ה ועשית חג שבועות תרח"צ) שבועה זו באה אחרי שמלמדים אותו את התורה כולה, (התועדויות תשד"מ 1847) ולפני שיוצא לאויר העולם.

(**"משכיל לאיתן" מאת הרב יקותיאל גרין**)

ו. לכאורה צריך להבין:

(א) הרי כבר במתן תורה, נצטוו כל ישראל לקיים את התורה ומצוותיה, ומה אם כן ניתוסף בהשבעת הנשמה לפני לידת האדם? (הצמח צדק וכו"ק רבינו, מובא בל"פ יט, כה)

(ב) לפני ירידתה מטה, אין לנשמה שיכות לחטא ועון (ואדרבא, היא נמצאת כל הזמן באהבה וביראה לה', וכמו שכתוב "חי ה' אשר עמדתי לפניו"). אפשרותו של האדם לחטא, היא רק לאחר שהנשמה נמשכה מטה והתלבשה בגוף ובנפש הבהמית. ואם כן מה העניין והתועלת, בהשבעת הנשמה כשהיא למעלה! (הצמח צדק והמהר"ש, מובא בל"פ יז, כג)

(ג) התנהגותו השלילית של האדם נובעת מחמת גופו ויצרו הרע, ומה טעם להשיב את הנשמה על התנהגותה של הנפש הבהמית! (הצמח צדק והרשב"י, מובא בל"פ כא, כד)

כישוב שאלות אלו - באופן כללי מבואר בחסידות, כי אין להתייחס אל "שבועה" זו, כאל כל שבועה במוכנה הפשוט. במהותה הפנימי, מהוה השבעת הנשמה נתינת כח לנשמה, הבאה לידי ביטוי במישורים שונים:

(א) נתינת כח לאדם, שיוכל לעבוד את עבודתו בלימוד התורה וקיום המצוות. וגם אם חומר גופו הוא עב וגס ביותר, ניתן לו כח מלמעלה, להיות בבחינת "סור מרע ועשה טוב" (ד"ה ועשית חג שבועות תרח"צ, מובא בל"פ כה).

(ב) על ידי שבועה זו, יכולה הנשמה לכבוש את היצר הרע, ולאכפיא אותו אל הקדושה (הצמח צדק, מובא בל"פ יח).

(ג) נתינת כח לנשמה, להפוך את (שבע) המדות הרעות,

אך באמת הענין הוא שעונש השבועה חמורה אצל רוב בני אדם וכמאמרז"ל שעונש שבועת שוא חמור מכולם. מפני שכל המצוות הם רק פוגמים ברה"ע אבל לא בעצמות ח"ו אבל כשנשבע חי ה' הרי הוא נשבע בעצמותו ממש ולכן ארז"ל שהעולם נודעזע בשעה שאמר הקב"ה "לא תשא" ולכן מפני הרצה"ע עוד צריך לחשוש שמא יתגבר עליו יצרו אבל הנשבע ה"ה מוציא כוחות יותר להתגבר על יצרו.

ובעומק יותר ע"פ חסידות, ידוע שיש ג' פי' בתיבת משיביעין. א' כפשוטו ב' מלשון שבע. ג' מלשון שובע וכמאמרז"ל במדרש ע"פ בחדש השביעי שהוא מושבע במצות, וכן כאן הכוונה שמשיביעין אותו בשבע מקיפים. וזהו השבועה היינו שנמשכים לו השבע מקיפים בפנימי' וזהו השבועה...

...ובכללותם הם ז' מקיפים (בכללות יותר הם שני מקיפים כנ"ל ומפני זה נהגו אנשים יראים ללכת בכובע וארמולקע נגד שני מקיפים הנ"ל) (וזהו"ע ז' ימי אבלות כי בצאת הנפש מהגוף יוצאים רק הכוחות הפנימיים אבל המקיפים הם ז' ונשארים עוד ז' ימים עד שמסתלקים) וכ"ז, שהנשמה היא למעלה קודם בואה בגוף אין לה רק הכוחות פנימיים, אבל בשביל הנה"ב ממשיכים לה המקיפים שיאירו באיזה אופן שהוא בפנימיות וזהו הפי' של משיביעים היינו שנותנים לה שבע מקיפים בפנימי' כו'.

(**"ספר זכרון", מאת הרב חיים שאול ברוק, תשל"א**)

ד. הנה הביא רבינו ברייתא זו דדרש ר' שמלאי, כי השתי שבועות כשהן לעצמן הן ג"כ בלתי מובנות, אם משיביעים אותו שיהא צדיק, והוא השתדל לקיים השבועה וכל העולם אומרים שכן הוא שהוא צדיק, א"כ איך משיביעים אותו שבועה שניה שיכחיש האמת ויחזיק עצמו כרשע וכאלו ח"ו עובר על השבועה הראשונה ד"תהי צדיק ואל תהי רשע".

ועי' מהרש"א בחדושי אגדות שם שמיישב זה בגלגול נשמות, והיה בענין כרשע הוא מגלגול ראשון והוא דחוק.

ועצם ענין השבועה להנשמה שיורדת להגוף אינה מובן כי הרי מושבעים ועומדים אנו מהר סיני כי את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה. ותועלת השבועה בכלל ג"כ לא ידוע, איך משיביעים להנשמה על הגוף והיצה"ר, דברים שאינם ברשותו כ"כ ולא בא לעולם עדיין,

אך עפ"י התניא יבואר הכל ויבואר גם הכפל לשון של תהי צדיק, ואל תהי רשע.

(**"חלקת וחלבוש" מאת הרב אלכסנדר יודאסין**)

ותהיי במלחמה תמידית ובמצב סכנות גדולות, אבל מכל מקום תדעי, שיהיו לך כחות חזקים מאד שעל ידם תוכלי להתגבר על הכל. ואז משביעין אותו, פי' משפיעין עליו כל כחות הבריאה לעמוד על ימינו לסייעו לעמוד על נפשו ולפי עומק הירידה כך משפיעין עליו כחות חזקים ביותר לסייעו לעמוד בכל קשיי ונסיונות העולם הזה. ולכן אף שאינו זוכר השבועה מכל מקום מקבל ממנה השפעה וחיוזק כנ"ל.

אלא שיש להבין את מהות כח השבועה שבני אדם כה יראים מלעבור עליה, ושנותן כח להנשבע, ושנודעוץ בשבילה כל העולם, כדאיתא במסכת שבועות (דף לט ע"א) שכל העולם כולו נודעוץ בשעה שאמר הקב"ה בסיני לא תשא.

הנה הרמב"ן בריש פרשת מטות (במדבר ל, ג) מסביר על פי סוד, בקוצר לשון, שהתיבה "שבועה" היא מלשון שבע שהוא "השבעת ימי בראשית". והענין הוא, שכל דבר וכל כח בהבריאה נברא בהני שבעת הימים מהעשרה מאמרות שבתחלת פרשת בראשית, וכשאדם עובר עבירה ח"ו, הרי הוא פוגם ומקלקל אותה הבחינה של מעשה בראשית השייכת להפעולה שעשה, אולם, כל זה הוא רק בשאר עבירות, אבל איסור שבועה חמורה ביותר, כי היא כוללת את כל הכחות של השבעת ימי בראשית, והיא כח המלכות. וכשפוגם בה ח"ו, הרי פוגם בכל חלקי הבריאה ומסלק חיותו מכל חלקי הבריאה ולא נשאר לו שום מקור לחיותו. ולכן כשאמר הקב"ה לא תשא שם ה' אלהיך לשוא נודעוץ כל העולם, ודוקא בהאי מצוה כי כל העולם כלול במצוה זו.

(לְקוּשֵׁי אוֹרוֹת עַל תְּנִיָּא, מֵאֵת הָרֵב מֶשֶׁה וּוְאֶלְמַסָּאן, יְשִׁיבַת תּוֹרָה וְדַעַת)

ח. עי' דרשת מהר"ל לשבת תשובה, שפירש גדר שבועה זו: "דביקות בו יתעלה המחזיקה האדם שלא יסור מן השם", ועי' מה שכתב עוד ב"נתיבות עולם" נתיב הצדקה פ"ג: "כי האדם משביעין אותו בעת בריאתו כאשר נותנין לאדם קיום, הקיום הזה בשמו ית', כי תרגום שבועה בכלל התורה, הוא קיימא, ומפני כי בו ית' מקויים הכל כו' דבר זה עצמו שבועה שיהיה צדיק כו' עי"ש, ועי' מהרש"א נדה שם ובספר "לב חיים" להרח"ט מליניק אב"ד וואלטשין (ורשא תרס"ג) דרוש ד' שהאריך בזה, ועי' "נשמת חיים" לרבי מנשה בן ישראל ז"ל תלמיד הרמ"ק ז"ל, מאמר שני פי"ח, אם שבועה לגוף או לנשמה, ועי' ב"לקוטי אמרים" להרב המגיד זי"ע אות

7) בקונטרס הערות על תניא שנדפס לפני זה בתשס"ג, מוסיף כותב זה (הרח"י אייזנברג): ועי' במאמר ד"ה כי לך תכרע תש"כ שלכאורה תמוה איך משביעין אותו והרי מושבע ועומד הוא

להפוך את הגוף והנפש הבהמית - לאהפכא חשוכא לנהורא (הצמח צדק והמהר"ש, מובא בל"פ כב-כד). הנשמה מקבלת כח (ראה סה"מ פר"ת עמ' קעה) לברר ולתקן את הנפש הבהמית, וכן (ראה סה"מ ש"ת 65, מובא בל"פ כה) לזכך את עביות וחומריות גופו.

ובאופן כללי יותר ניתן לומר, כי השבעת הנשמה בשמים לפני לידת האדם, מהוה נתינת כח לנשמה, למלא את השליחות המוטלת עליה בירידתה מטה (וכמודגש באג"ק לרי"צ ב-רנ: "בכל גוף בכל זמן ובכל מקום").

ביאור נוסף נאמר בכל זה: כחות שונים לאדם, וביניהם גם כחות נעלמים, אשר לפעמים הוא אף אינו יודע כלל על קיומם. אצלו. בדרך כלל כחות נעלמים אלו, בשעת סכנה הם מתגלים. לפתע הוא מסוגל לבצע מעשי גבורה, שבזמן רגיל הוא לא היה מעלה על דעתו כלל. הסכנה עוררה וגילתה לו את כחותיו הנעלמים.

כמו כן גם השבועה. השבועה מתקבלת אצל האדם בצורה חמורה ביותר. ואם בדרך כלל הוא אינו מסוגל לדבר אמת, הרי לאחר שישבע, הוא יקבל את הכח לומר רק את האמת. ואם את ההבטחה הרגילה קשה לו לקיים, הרי לאחר שישבע, הוא יעשה את כל המאמצים לקיים את הבטחתו.

לכן משביעים את האדם "תהי צדיק", שיקים את המצוות. כי בעקבות חומרת השבועה, בודאי שיעשה מאמצים גדולים, יתגלו בו כחות נעלמים, והוא יוכל לעמוד בנסיון ולהתגבר על כל המכשולים. (עיין רש"ג, ולקוטי ביאורים עמ' י')

את הצורך בכפל השבועה, מסביר רבנו בסוף פרק י"ד. לאחר שמגדיר את מהותו של הצדיק הרשע והבינוני.

ןועיין עוד שם ב"משכיל לאיתן" שמביא ומפרש מדרושי חסידות, בענין שלשת הפירושים ב"משביעין אותו": שבועה, שובע, שבע

(מתוך "משכיל לאיתן", מאת הרב יקותיאל גרין)

ז. ...הטעם שמשביעין את הנשמה קודם ירידתה לעולם הזה, שכיון שהיא ירידה גדולה להנשמה הבאה מעולם העליון, עולם הנשמות, אשר חצובה מתחת כסא הכבוד, מקום שיש להנשמה התחברות עם כל המלאכים ושרפים וְשָׁרָה עִמָּהם שירות ותשבחות לה, וממקום כה גבוה יורדת למקום כה נמוך - העולם הזה, עולם שיש בו יצר הרע וסטרא אחרא וכח הטומאה הולך וחזק, עולם מלא פגעים, אין רגע בלא פגע ברוחניות וגשמיות. לכן קודם ירידה כזאת, קוראים אל הנשמה ואומרים לה, הנך יורדת לעולם התחתון ושם לא יהיה לך מנוחה

...והנה יסוד זה, שיש חילוקי מדריגות ביכולת האדם לעבוד ולשנות את פנימיות לבבו, מביא בתניא כמה ראיות מדברי חז"ל:

בסוף פ"ג דנדה איתא שמשביעין את הולד לפני שנולד "תהי צדיק ואל תהי רשע" ומוסיפים "ואפילו כל העולם כולו אומרים לך צדיק אתה הי' בעיניך כרשע".

ולפי פשוטו שיחשיב את עצמו לרשע בעל עבירות, אינו מובן:

באבות תנן "ואל תהי רשע בפני עצמך" היינו שבסדר הרגיל אין לחשוב עצמו לרשע בעל עבירות.

ועוד, אם אדם חושב עצמו לרשע, אף אם אינו יודע לעצמו עבירות, יביא זה אותו לעצבות. כי אם יודע לעצמו עבירות, יכול להתייחס אליהם בתנועה של מריירות (ראה תניא להלן פל"א), היינו דחיפה לשנותם ולתקנם, ואז אין זה סתירה לשמחה. משא"כ אם אינו יודע לעצמו עבירות, רק חושב שבטח יש לו, אי אפשר להיות לו תנועה של תיקון, כי אינו יודע מה יתקן, ולכן בהכרח יביא זה לעצמות, והרי נצטוינו לעבוד ה' בשמחה ובטוב לבב.

אלא אם כן יחליט שאף אם יש בידו עבירות, שלא יהיה איכפת לו. אבל אז יבוא לידי קלות ראש, שיקל בעיניו לעבור עבירות.

ועל כן בהכרח לומר (כפי שיבואר בפ"ג) שיש ענין של רשע ("כרשע") שאינו קשור לעבירות אלא למהות הפנימית של האדם, והאדם צריך צריך לחשוב שהוא במצב של "כרשע" זה. ולא על זה מדובר במשנה אל תהי רשע כו'. (ובפל"ד יבואר למה לא יביא זה לעצבות אף שאינו ניתן לתיקון). ובהמשך הפרק ממשיך רבינו להביא מקור לחילוקי הדרגות בישראל.

[המשך הדברים, נעתקו לקמן, אחרי פסקא "שנאמר וצדיק יסוד עולם", בכותרת: "סיכום על חלק הראשון של פרק א".]

(על פי הרב שלום דובער קארף, "הערות וביאורים" מנשמתו, ג' תמוז תשע"ג)

י. במבט ראשון לא מובן מדוע פותח רבנו את ספרו, ספר של בינונים, במאמר רז"ל העוסק בשבועה "תהי צדיק". עוד ועיקר: אדמו"ר הזקן מבאר בספרו (בפרקים י"ד, ל"ה ועוד) שאין כל אדם זוכה להיות צדיק, ואדרבה, מביא מהמדרש "ראה הקב"ה בצדיקים שהם מועטים" וכו', ואם כן, השבועה זו - "תהי צדיק", אינה מציאותית, לכאורה, כלפי רוב לומדי התניא?

ס"ט, ועי' אוהב ישראל (ירושלים תשכ"ב) ליקוטים (רנו, ב): "משביעין אותו כו' ולכאורה קשה מה מהני השבועה על דברים שבלב וכו'" עי"ש, ועי' "גנוז יוסף" להרה"ק מסטנאב ז"ל (לבוב תקנ"ב) פר' מטות, ועי' ב"אזור אליהו" להר"א האיתמרי ז"ל (בעמח"ס שבט מוסר) סי' קמ"א, ועי' במאמר ד"ה פדה בשלום י"ט כסליו תש"כ אות ג' ואילך אריכות בביאור הענין ד"משביעין אותו" עי"ש.

ועי' קושיא זו עצמה על מאחז"ל הנ"ל, ב"ראש דוד" להחיד"א פר' מטות, ועי' עוד במש"כ הוא ז"ל ב"יוסף תהילות" סוף מזמור ק"ד שהשבועה היא לגוף ולנפש עי"ש, ועי"ג כ' בד"ה יום טוב של ר"ה תשל"ג (סה"מ מלוקט ח"ג).

ועי' "כלי יקר" לפר' נצבים (כט"ג): "ומה שהקשו וכי יכול להשביע את הנשמה, מצינו דוגמא לזה, שאמרו רז"ל במס' נדה (ל'): שביום הלידה משביעין את האדם הוי צדיק ואל תהי רשע", ועי' בשו"ת "אבני נזר" יו"ד סי' תנ"ד: "והנה כעין זה נזכר לפרש בשבועות ישראל כי השבועה היתה לרשע נשמותיהם למעלה כו' והוא כעין שמשביעים את הנשמה קודם ביאתה לעולם תהא צדיק ואל תהי רשע" עי"ש, ועי' "פתחי שערים" להגר"פ הארנבלאס ז"ל (וארשא עת"ר) זמנים סי' ג' אות ה' שהביא את דברי רבינו, וכתב שם לבאר בזה עי"ש.

תהי צדיק כו'. עי' "מאור עינים" פר' מטות, ועי' חדא"ג מהרש"א לנדה שם, וכע"ז ב"מחיר יין" לרמ"א ז"ל ד"ה ותבואינה, שהוא ע"פ סוד הגלגול ואולי חטא בעבר, וכ"מ במהרש"א לנדה שם, ועי"ג ב"פתח עינים" להחיד"א ז"ל ריש סוטה, ועי' "תולדות אהרן" (זיטומיר) ריש פרשת לך לך, ועי' "חנה אריאל" פר' ראה "בזוהר ונפש כי תחטא, תוהא הוא, ושמעה קול אלה ששמעה השבועה שמשביעין תהי צדיק ואל תהי רשע וי"ל בשבועה זו הכפל דתהי צדיק ואל תהי רשע כו'" עי"ש, ועי' פתיחה לשו"ת "דברי מרדכי" (פרידברג) ז"ל אות ז', וב"שו"ת הרב"ז" (שאפראן) חלק ג' סי' מ"ח אות ג'.

(הרב חנניה יוסף אייזנבך, "הערות וביאורים" אחלי תורת, פ' מטות"מ תשע"ב)

ט. [הרב שד"ב קארף, כתב מאמר (תחת כותרת "מהלך התניא") ותוכנו ביאור על פרק הראשון של התניא, ונעתיק קצת השייך לכאן. תחילת דבריו נדפסו לעיל תחת כותרת "מבוא לפרק ראשון"]

מהר סיני ואין שבועה חל על שבועה, אלא שהנפש האלקית היא המושבעת מהר סיני והשבועה תהי צדיק וכו' היא לנפש הבהמית עי"ש.

יג. בקונטרס ומעין מאמר י"ג פרק ב' שואל כ"ק אדמו"ר הרשב"ב נ"ע, לכאורה אינו מובן איך שייך לנפש האלוקית להתגבר על הנפש הבהמית. וז"ל:

"באמת אינו מובן כללות העניין מה שיש בכח הנה"א להתגבר על הנה"ב... שארז"ל (סנהדרין צא, ב) "מאימתי יצה"ר שולט באדם כו' משעת יציאה". והנה"א נכנס בו כשהוא בן י"ג שנה ויום אחד... וכמו"כ מצד שרשן, הרי ידוע דרש הנה"ב הוא מעולם התהו ושרש הנה"א מעולם התקון ותהו קדם אל התקון".

וכ"ק אדמו"ר הרשב"ב מסביר, שבאמת יש לנפש האלוקית שרש יותר נעלה מהנפש הבהמית "דתקון שרשו בעצמות ואו"ס למעלה משרש התהו", וע"י שנמשך לנפש האלוקית כח משרשו הקדום נמשך לו כח להתגבר על הנפש הבהמית.

וממשיך במאמר י"ד פרק א', דזה שנמשך לנשמה כח משרשו הקדום, זהו תוכן השבועה שמשביעין לנשמה כשהיא במעי אמו. וז"ל:

"ובזה יובן משארז"ל (נדה ל, ב) "משביעין אותו תהי צדיק ואל תהי רשע", דשבועה זו באה אחרי שמלמדין אותו את התורה כול', וכת' (ישעי' נז, טז) "ונשמות אני עשיתי" ואמר רבינו נ"ע (סש"כ בפרק א-ב) שהן שתי נפשות, נפש אחת מצד הקליפה וסט"א... ונפש השנית בישראל היא חלק אלקה ממעל ממש... וזהו נשמות אני עשיתי דקאי על הנה"א והנה"ב, ואת הנה"א מלמדין את התורה כולה ואותה הוא שמשביעין תהי צדיק ואל תהי רשע.

דלכאורה אינו מובן מהו"ע השבועה שמשביעין את הנה"א על הנה"ב, דזה שאפשר להיות רשע ח"ו זהו מצד הנה"ב... וא"כ מהו השבועה שמשביעין את הנה"א על זה.

אך הענין הוא דשבועה הוא לשון שובע, דהשבע ענינו הנתינת כח מה שנותנים מלמע' להאדם, שיוכל לעבוד את עבודתו בלימוד התורה וקיום המצות. כמו בגשמי' כשהאדם שבע, הנה לבד שהוא חזק בכחו הנה רוחו טובה עליו... כן הוא ברוחניות שהשובע הוא הנתינת כח מלמעלה... משרשו ומקורו הקדום שיוכל להתגבר על הנה"ב ולא יהי' רשע... כמו"כ הוא ענין השבועה שמשביעין את הנה"א, היינו שיתגלו הכוחות הנעלמים שבו מצד שרשו הקדום, שע"י לא יהי' שום מניעה ועיכוב מצד הנה"ב, כי יתגבר עליו... מאחר שהנה"א הוא קדום ולמעלה בשרשו מהנה"ב ויש בו משרשו הקדום "עכ"ל.

והנה לכאורה צריך ביאור, מדוע אדמו"ר הרשב"ב מדייק לומר שמשביעין אותו "אחרי שמלמדין אותו את התורה כולה".

הסבר הדבר: מגמתו של הצדיק בעבודתו את ה', היא להשלים רצון הבורא, ולגלות אלקות בעולם (תניא פרק י'), ללא כל מניעים אישיים, אפילו רוחניים. שונה ממנו, הבינוני, שעיקר מטרתו בעבודת ה' היא להזדכך ולעלות עוד ועוד בעבודת ה' ("לרוות נפשו הצמאה"). בפותחו את ספרו בברייתא זו, מלמדנו אדמו"ר הזקן, שגם אנו, הלומדים ושייכים לספר של בינונים, נדרשים לעבוד את ה' מתוך אותה התבטלות המאפיינת את הצדיק, להיות כל עבודתנו לקיים רצון הבורא, ולהמשיך אלקות בעולם.

השראת אלקות בעולם אינה עבודה השייכת לצדיקים בלבד, אלא דבר הנמצא ביכולת כל יהודי מ ישראל, וכדברי אדמו"ר הזקן בפרק ל"ה בתניא (ובמקומות נוספים בתניא), שעל ידי כל כפיה וכפיה שכופה האדם את יצרו, גורם הוא להשראת אלקות בנפשו, וגם בסביבתו, ועבודה זו יכולה להביא את האדם להיות צדיק, "כולי האי ואולי", ראה סוף פרק י"ד.

(חרב טוביה בלוי, בספר "נר למשיחי" תשע"ד)

יא. העיר ידידי הגה"ח ר' אהרן שפירא שליט"א דבסה"ק שארית ישראל מהרה"ק מוילעדיניק (כריש שער הזמנים) כתב וז"ל: "יובן ע"פ מה שהקשה בס' תניא הק' משביעים אותו תהי צדיק ואל תהי רשע, היה צריך מקודם להשביע אל תהי רשע ואח"כ תהי צדיק, כי מקודם צ"ל סור מרע ואח"כ ועשה טוב" עכ"ל.

והנה קושיא זו אינה בתניא [בפי"ד רק מקשה: "דלכאורה תמוה כי מאחר שמשביעים אותו תהי צדיק למה צריכים להשביעו עוד שלא יהיה רשע"]. אלא כי ע"פ ביאורו של התניא מתורץ גם קושיא זו.

(ע"פ חרב ישכר דוד קלוזינר, "מעיינות החסידות" קובץ ד')

יב. הרב י"ד קלוזינר, מאריך על הביאור להלן בתניא פי"ד בענין "משביעים אותו" כו', וכותב גם שבזה מתורץ קושיית המפרשים על צורך שבועה זו, כי לכאורה הלא הוא כבר מושבע ועומד מהר סיני כו'. וכן לפי התניא יתורצו עוד פרטים שדנו בכמה מפרשים במארו"ל זה: מהרש"א בחדא"ג נדה שם, ערוך לנר, שני אליהו, משחת אהרן, יפה תלמיד.

[יותר מתוך דברי הכותב, יובא אי"ה להלן לתניא פי"ד. העורך].

(ע"פ חרב ישכר דוד קלוזינר, "מעיינות החסידות" קובץ ד'. "הערות וביאורים" אהל"ת, כ"ב שבט תשנ"ב. "הערות וביאורים" שם חנה"ש תשע"ב. "תורת נחלת הר חב"ר" י"ב תמוז תשע"ב)

בזה היזק במה שיודע שהוא צדיק, והזהרה כאן היא רק במי שאינו במדריגת צדיק. ע"ש באורך. ועיין לקמן בתניא פי"ג (בתירוץ על שאלת התניא כאן) אשר "היה בעיניך כרשע" קאי על הבינוני. והובאו דברי הרבי במפרשי התניא כאן, ועי' גם ב"משכיל לאיתן". ועיין עוד מ"ש בזה הרב חנני' אייזנבך, מובא לקמן בספר זה בפסקא "ואם לא ירע לבבו כלל מזה".

ומעיר בגליון ההערות, שמכל מקום גם לפי פירוש רבינו, אפשרי הדבר לפעמים שצדיק גמור לא ידע שהוא צדיק, כפי המובא לקמן בתניא בסמוך "אמר רבה כגון אנא בינוני", ומדובר ברכה שבדאי היה במדריגת צדיק גמור.

ומביא שם גם מ"ש בספר המאמרים קונטרסים ח"ב עמ' שכא, וזה לשונו הקדוש "דאין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא דחטא פירושו חסרון והיינו שמחסיר בעבודה לפי ערך הכחות שניתן לו מלמעלה. וכידוע בענין עבודת הצדיקים שצריכים להיות כל ימיהם בתשובה לתקן בכל יום ויום בעבודה עניני השפעת יראת שמים ועבודת ה' יתברך במה שעוד נחסר לפי ערך מעלתם ומדרגתם בנתינת כח מלמעלה". ע"כ.

(על פי הת' בנימין ארה, "הערות התמימים" רחובות, י"א ניסן תשנ"ח)

טו. "משיביעים אותו" - נתינת כח לנשמה. הר"ש גרונם סיפר מעשה ששמע מר' אברהם'קע מזעמבין, שפעם בא איש אחד לצדיק (הרה"ק בעל ה"אוהב ישראל" מאפטא) ואמר שאשתו מקשה לילד, ונשען הרבי על השלחן או על זרועו, און ער האט זיך פארדביקה'ט [=ונעשה בדביקות], ואמר לאיש שילך הביתה כי יולד לו בן.

החסידים הבינו שזה לא ענין פשוט, ושאל אחד מהם להרבי: מה היה זה הענין; וסיפר להם הרבי: שנשמת הוולד לא חפצה לירד למטה, כי ראתה כי יהיה לה צרות מניקאלאי שיקח אותו לקאנטאניסט (על ידי חוטפים יהודיים שהיו חוטפים ילדים יהודיים אחרים, ומוסרים אותם לניקולאי, כיוון שרצו לפדות את ילדיהם מהגזירה) ולא יכלה הנשמה לסבול הנסיונות. והשיב לה הרבי כי יש לה כחות שנותנים לנשמה לסבול כל הנסיונות. כיון ששמעה הנשמה מנשמה שהיא בעוה"ז שיש לה כחות, הסכימה לירד למטה.

החסידים הבינו שאין זה נשמה נמוכה, על כן היו תמיד חפצים לדרוש בשלומו. זמן קצר אחר שנולד מת אביו, וכעבור 7-8 שנים מתה גם אמו. בהיותו בן עשר שנים, חטפו אותו ושלחו אותו ועוד ילד שהיה מבוגר ממנו, ולקחו אותם למקום שהיה רחוק מאד מהמקום שדרו בו.

וגם אחר כך כשאומר שהשבעה הוא לנה"א מוסיף עוד הפעם, "ואת הנה"א מלמדין את התורה כולה ואותה הוא משיביעין תהי צדיק ואל תהי רשע". דלכאורה אין זה נוגע לזה שהשבעה הוא נתינת כח מלמעלה משרשו ומקורו הקדום, שיוכל להתגבר על הנה"ב.

ואולי יש לבאר, דהנה אחרי האמור שמלמדים אותו כל התורה כולה ממשכיה הגמ': "וכיון שבא לאויר העולם בא מלאך וסטרו על פיו ומשכחו כל התורה כולה". ונשאלת השאלה המובא בלקוטי תורה (שלח מד, א) "למה מלמדין אותו ואח"כ משכחין ממנו".

ומתירן אדה"ז: "משכחין ממנו בכדי שתהי' זאת עבודת האדם לבחור בטוב... אך הארת התורה שהאירה הארה גדולה ועצומה כנשמתו בטרם שנתלכשה לגמרי בגוף החומר היא הנותנת כח ועוז שמאיר בה אור התורה אחר שנתלכשה בגוף החומרי".

ועד"ז נתבאר בשיחת ש"פ תזו"מ תשמ"ח, וזלה"ק:

"דאס וואס "בא מלאך וסטרו על פיו ומשכחו כל התורה כולה", איז ניט מבטל ח"ו וח"ו די תורה וואָס ער האָט געלערנט, דאס פאַרדעקט נאָר אויף דעם (לפי שעה), און די תורה וואס ער האט געלערנט גיט עס דעם כח צו לערנען תורה בשלימות לאחר שיצא לאויר העולם [ווי אויך פאַרשטאַנדיק בפשטות: בשעת איינער האָט פאַרגעסן אַ זאַך וואָס ער האָט אַמאָל געלערנט, קען ער זיך דערמאָנען אויף דעם בשעת ער וועט וועגן דעם נאכאַמאָל לערנען]". עכלה"ק.

ועפ"ז לכאורה יומתק מה שאדמו"ר הרש"ב מביא דשבעה זו באה אחרי שמלמדין אותו את התורה כולה, דבזה מביא רא' לפירושו ב"משיביעין אותו". שהרי זה שמלמדין אותו את התורה כולה מובא בגמ' מיד לפני זה שמשביעין אותו, ואתי שפיר דכמו שזה שמלמדים אותו כל התורה כולו הוא נתינת כח על עבודתו לאחר שיתלכש בגוף. כמו"כ זה ש"משביעין אותו" הוא לא סתם שבעה אלא נתינת כח על עבודתו לאחר שיתלכש בגוף ונה"ב.

(הערות וביאורים" לאפשא לה, י"א ניסן תשע"ו)

יד. [קשור להערה הקודמת] בהערות התמימים, מביא מאגרות קודש רבינו ח"ו ע' סח, וע' רסט, שצדיק גמור אין

(8) וראה עוד בענין הקשר דמלמדין אותו כה"ת כו' למשיביעין אותו כו', במשכיל לאיתן (נעתק לעיל), ושם מביא מסה"מ תרח"צ ומהתועדויות תשד"מ.

תרנ"ז ע' קיג ואילך. סה"מ פר"ת ע' קסח ואילך. סה"מ תרפ"ז ע' סב ואילך. סה"מ תרצ"א ד"ה ויצא. סה"מ תרח"צ ע' רלד ואילך (ד"ה ועשית חג השבועות). ד"ה פדה בשלום תש"כ. וכן בקונטרס "פלח הרמון" - מאמרים ורשימות "להר"ה מפאריטש (ירושלים תשנ"ב) ע' כד ואילך.

כמה מהענינים בפירוש "משביעין אותו" נמצא עוד באריכות במפרשי התניא כאן: ספר שיעורים בתניא מאת הר"נ גאלדשמיד, ביאור תניא מאת הרב שלמה חיים קסלמן, פניני התניא, המאור שבתורה, תניא אור אין סוף, ועוד.

בתחילת ספר "נר למשיח" על תניא, מאת הרב טוביה בלוי, עמודים מא-נא, נמצא ביאור ארוך בענין מדריגת ה"צדיק" וה"בינוני" שבתניא, ועד כמה שזה נדרש מכל אחד, וגם בפירוש "משביעין אותו" לפי התניא (קצת מזה, נדפס לקמן בהוספות). בספר "הנשמה האלוקית" מאת צ. לבנוני עמוד 67 ואילך נמצא אריכות בענין השבעת הנשמה, וקשור לתניא כאן.

(העורך)

חסיד אחד כתב אליו תמיד, והנער כתב שהוא סובל הרבה מזה שאינו ממיר דתו, ר"ל. אחר כך הפסיק החסיד הנ"ל לקבל ממנו מכתבים. כעבור חצי שנה הגיע מכתב מחברו שנחטף יחד עמו, שמת חברו הנ"ל בעיניים קשים שסבל, לפי שלא חפץ להמיר דתו (ראה לקוטי סיפורים ע' שע אות לד).

(הרב אברהם וינארטן, כפ' ניצוצי אור עמוד 45 – מתוך שיעורי המשפיע הרב שמואל לוימין)

טז. רוב הביאורים בענין שבועה זו של הנשמה, שנעתקו למעלה, יסודם הוא על פי קיצורים והערות לתניא מאדמו"ר הצמח צדק (ע' מח ואילך), ובמאמר שלו ד"ה תניא כו' משביעין אותו, שנדפס שם בהוספות (בהוצאת תשמ"ט).

ויש עוד דרושי חסידות רבים שמבארים בהרחבה ענין זה בתיבת "משביעין אותו" שבתחילת התניא, ומהם: סה"מ תר"ל ע' כט ואילך. סה"מ תרל"ג ח"א ע' ל, לד ואילך, רעו ואילך, שב ואילך, שו ואילך. קונטרס "ומעין" מאמר י"ד. סה"מ